

Hotel u koji smo hteli da se smestimo bio je ogroman. Za moje tadašnje pojmove, bio je poput nepregledne tvrđave. Nikad takav ranije nisam video. I sve do danas je u mojim očima ostao ogroman, iako možda donekle pregledniji nego kad sam ga prvi put video pre više od pola veka. Prestao sam da brojim godine, ali, računajući, sad bi trebalo da je već šezdeseta godina otkako smo se majka i ja našli ispred glavnog ulaza u hotel. Fijakerista koji nas je dovezao pomogao nam je oko kofera i torbe, majka ga isplatila, a on je, neprestano mrmljajući, pucnuo bičem iznad konja, koji je strignuo ušima kao da su ga spopale muve, povukao i zakaskao. Ostali smo sami, s prtljagom, a niko iz hotela nije izlazio da nam se nađe pri ruci. Još je bio dan. Sunce je, međutim, bilo pred zalaskom. Provirili smo kroz staklena vrata koja su bila zaključana. „Dan, a hotel zabravljen“, začuđeno je rekla majka. U predvorju nikog nije bilo. Kao da u celom hotelu nije bilo žive duše. Tako je počeo moj život. Moj život u Banji.

Odlučio sam da ovo napišem s nadom da će to jednom biti otkriveno i da će, kad bude pročitano, možda biti shvatljivije kako je jedno divno mesto prestalo da postoji kad mene više ne bude bilo.

Danas sam napunio šezdeset sedam godina i u prilično dobrom sam zdravlju, što je i razumljivo s obzirom da boravim u zdravom naselju, u predelu s klimom kakvu je moguće samo sanjati i s vodom najboljom na svetu, barem je bila takva kad sam prvi put došao ovamo i ne verujem da se od tada pokvarila. I dišem punim plućima, koliko god se tome, barem od izvesnog događaja, pokatkad opirao. Da mi se od pre nekoliko godina nije pojavio problem s mokrenjem zdravlje bi mi bilo besprekorno. Sve češće moram da pišam, zbog toga i noću ustajem dvaput ili triput, mlaz mi je sve tanji ili je čak isprekidan. Pokatkad osećam i bućkanje u nedovoljno ispražnjennoj bešici. U jedan mah mi je došlo i do bolnog uvećanja testisa, najpre levog, pa desnog, ali pošto sam jeo neko lekovito lišće, a biljni svet je ovde prebogat, ta boljka me je minula, jedino što se testisi više nisu smanjili na normalnu veličinu i ostali su tvrdi. Kao da mi između nogu u kesici vise dva oveća belutka. Sad sam se već navikao na njih. Prihvatio sam i svoje stanje s mokrenjem, i ne pričinjava mi neke nepremostive teškoće u mojim svakodnevnim obavezama.

Ovamo sam, u Banju, došao s majkom. Imao sam sedam godina, bezmalo osam, ali sam već ranije naučio sva slova i umeo da čitam, iako nikad nisam bio upisan u neku školu. Najpre me je majka učila, a onda sam dalje sam. Ona je od svoje dvadeset druge godine bila samohrana, jer joj je muž, moj otac, rekla mi je, umro mesec dana pre mog rođenja. Krenuli smo iz mesta gde sam se rodio, na severu zemlje, u prestonici preseli u drugi voz, a zatim, u gradu uz istočnu granicu, prešli u treći voz kojim smo stigli do stanice u varoši, desetak kilometara daleko odavde. Ovo je takoreći krajnji jug zemlje. Banja je u planinskoj kotlini, okružena obroncima brda po kojima se rasprostire gusta šuma sa obiljem vodenih

virova i žila čija temperatura se kreće od 14 do 67 stepeni, a sva ta voda se sliva u rečicu nazvanu Rajska. Na stanici je majka unajmila fijaker. Put je bio dobar, nalik aleji oivičenoj drvoredom iza kojeg je, sa desne strane, romorila rečica na čijim jazovima su se kupala deca uz uobičajenu radosnu ciku i vrisku. Gledao sam u tu decu sa zavišću. Kad bi ta deca primetila da prolazim, mahala su mi i pozivala me da im se pridružim. Istina, kako smo odmicali drumom dece je bilo sve manje, najzad ih, posle pola pređenog puta, više uopšte nije bilo. Sledećih godina često ću se i sam kupati u Rajskoj, najpre s dvojicom-trojicom dečaka koje sam zatekao u Banji. Kad su ih roditelji odveli iz Banje, krajem leta, nedugo posle našeg dolaska, odlazio sam na reku sam.

Prolazili smo, uz kočijaševo nerazumljivo gundanje u bradu nalik radosnom brundanju namenjenom slabašnom konju koji je mirno kaskao, tih desetak ili više kilometara koliko je senoviti put bio dugačak, uz pritajeno nestrpljenje izazvano, i kod majke i kod mene, željom da do odredišta stignemo pre zalaska sunca, bojeći se da nas noć ne zatekne. I pre nego što smo dospeli do Banje, verovao sam da je ona mesto koje će najzad rasterati melanholiju moje majke, a tako i mene učiniti srećnim kao da sam otkrio najlepši kraj na svetu, jedini u kojem vredi živeti. Nisam nikad voleo svoj zavičajni grad, pun prašine, zadaha ba-lege i s rekom sporom i blatnjavom. Činilo mi se da je upravo taj neveseli grad zarazio majku setom koja je počela lagano i mene da obuzima. Čeznuo sam za bezgraničnom igrom i nesputanim smehom. Sad nas, evo, kod banjskog hotela, na ulazu, lupamo o staklo, viče-mo i čekamo. Majčino lice bivalo je sve brižnije. Izgleda da ćemo morati ovde, na ulazu, i da prenoćimo, rekla je i rukom mi prošla kroz kosu. Trgnuo sam se. Nećeš me ostaviti dok spavamo, zapitao sam je usplahireno. Mene je kao dete lako bilo uznemiriti. Nikad me neće napustiti, rekla je majka.

Čak i ako umrem, pitao sam.

Njeno lice se zgrčilo. Čutala je.

Da li te boli stomak, pitao sam.

Ne, odgovorila je.

Da li te nešto drugo boli, ponovo sam pitao.

Ne, ništa me ne boli. I da znaš, ako ti umreš, to bi i mene sahranilo. Umrećemo zajedno.

Kad je to rekla, kao da me je oslobodila. Odjednom se ničega više nisam plašio. To me je utešilo. Verovao sam joj. Neću biti sam u smrti o kojoj još ništa ne znam, osim da je to neki večito mračan svet.

Odjednom smo iza nas čuli povik. Prilazio nam je mladić. Nosio je peškir oko vrata, a kosa mu je bila mokra. „Svakog dana, u ovo doba, odlazim u Tursko kupatilo“, rekao je i mahnuo rukom prema banjskom naselju, stotinak metara udaljenom od hotela. „A vi ste novi gosti?“ Majka potvrdi. „Niste znali da hotel ne radi? Piše na papiru.“ Majka i ne pogleda na taj papir zalepljen na staklenoj pregradi nekoliko metara od nas. Samo je nabusito zurila u mladića, ali ja sam, uhvativši je za ruku, osećao i strepnju kod nje. On nastavi da objašnjava: „Takva je sudska presuda. Hotel je prezadužen i stoga zatvoren dok Okružni sud drukčije ne odluči, a kakvi su sudovi to može da potraje. A ja sam postavljen za čuvara i brinem o održavanju hotela, svejedno što je prazan.“ Onda je otključao vrata.

Mladić je zapravo bio ljubazan. Rekao je da nas neće ostaviti napolju, da će nam dati sobu, ali da ne može ništa da nam naplati, jer ne bi bilo po zakonu i on bi bio kažnjen i ot-

pušten ako naiđe inspekcija. Tako smo se uselili u hotel. Mladić reče da se zove Đunis, tačnije Đunisije, i da je to neko crkveno ime i nema veze sa istovetnim nazivom sela u susednom okrugu. Majka, već smirena, predstavi mene i sebe.

U Banji nije živelo mnogo ljudi, tek nekih desetak porodica. Postojala je mala pošta i mala milicijska stanica. Većina kuća je bila pusta, mnoge od starijih, čak velikih, oronule su i verovatno bile davno napuštene, još pre izgradnje hotela. To mi je docnije i potvrdio jedan od postarijih meštana, koji je ubrzo i sam zauvek otišao iz Banje, kod sina u grad na stotinak kilometara odavde. I upozorio me da nipošto ne ulazim u njih. U njima su nečiste sile, rekao je. Poslušao sam ga, nisam ulazio, premda ih uvek zagledam s najvećom radoznalošću. Možda ću jednom i ući u neku od njih, onda kad premostim sedamdesetu godinu, i više ne budem hajao za nečiste sile. Na travnatoj zaravni kod milicijske stanice, u kojoj je radio samo jedan milicioner, nalazili su se kamioni, zaprežna kola i fijakeri, automobili, jedan autobus, i sva ta vozila prilično propala i nesumnjivo neupotrebljiva. Kasnije sam saznao da su bila oduzimana zbog navodnih saobraćajnih prekršaja i odlagana na to mesto sve dok ih vlasnici ne bi otkupili, a to se nijednom nije dogodilo, kao da niko nije bio zainteresovan da se vraća u Banju i otkupljuje svoje vozilo, pa je ceo taj takoreći fantomski vozni park, izložen kiši, snegu i svim nepogodama, naprosto rđao i rđao. Ubrzo nikakva kola više nisu ni prolazila kroz Banju. Banjski drum je prestao da ikuda vodi. Gubio se južno u brdima, neodržavan, sve nepopravljivije oštećen, bio je opasan i za pešake. Bilo je bolje ići šumskim stazama, samo ako su vam bile znane ili vas je njima vodio neko kome su bile u stopu raspoznatljive, jer im nije trebalo duže od tri-četiri meseca pa da zarastu u šiblje i onda vas zavedu u šumsku zabit. Fijaker koji nas je dovezao bio je već čudo, objasnio nam je Đunis, i pitanje je kako ćemo otići, a da prevoz nekako ne naručimo telefonski iz pošte. Ponekad dolazi autobus, sve ređe, kojim se služe stanovnici. Odlaze svojim poslom, ali sve manje ih se vraća. Kad hotel ne radi, nemaju od čega da žive. Neka domaćinstva imaju nešto stoke, uglavnom ovaca i koza, ali mogućnost da se s tim preživi sve je slabija. Đunis nas nikad nije zapitao dokle ćemo ostati, a ni majka nije to spominjala. Naprosto je počela da ispo- maže u održavanju hotela tako da naš boravak ne bude baš besplatan. Mleko i sir, voće i povrće, povremeno i sušeno meso, kupovali smo od preostalih meštana. Majka je mesila i pekla hleb. Hranu je pripremala za sve troje. Nije dugo trebalo, pa smo sve troje počeli zajedno i da odlazimo u Tursko kupatilo, koje je pripadalo hotelu, s toplom izvorskom vodom. Đunis i ja u odeljku za muškarce, a majka u odeljku za žene. Voleo sam to kupatilo i još ga volim. Nema dana da, pošto namirim svoje dnevne obaveze, i zatim lutam okolnom šumom, ne odem u kupatilo i tamo se onda predajem svojim mislima.

Majku je prestala da muči melanholija. Neretko se smejala. Onda mi je, jedne večeri, najavila da ćemo otići iz Banje. Ali, kuda, pitao sam je. Slegnula je ramenima. U pravu si, ni meni se ne vraća u onu prašinu i vetruštinu otkuda smo pobegli, odgovorila je. No, moramo, odlučno je dometnula. Moramo, jer nema smisla da smo ovde bilo kome na teretu. Nisam je shvatio. Kome smo to na teretu, pitao sam se. Đunisu? Nemoguće. S njim sam se istinski sprijateljio. Svakodnevno me je učio mnogim stvarima. Zahvaljujući njemu sam naučio rad s brojevima. Terao me je da čitam, a zatim da mu prepričavam to što sam pročitao. Govorio mi je o zvezdama, iako ni on o tome nije mnogo znao. Ali, naučio me je kako da raspoznajem drveće i biljke, pa i čemu koja biljka može da posluži kad nas nešto boli.

Naučio me je, kad su mi se na licu pojavile prve malje, da se brijem, i otada se obojica brijemo njegovim brijačem. Podrezivali smo i jedan drugome kosu. On je bio proćelav, a kasnije je gotovo sasvim očelavio. Uputio me je u to koje su pečurke otrovne, kako meriti temperaturu vode i vazduha bez termometra, i na noćnom nebu očitavati sutrašnje vreme, kako brzo čistiti hotelske sobe, u čemu sam njemu i majci pomagao, kao što sam peglao i posteljину opranu u bazenu s najtoplijom vodom sa izvora. U toj vodi smo često kuvali živinska jaja. Imali smo čitavo jato kokošaka koje je majka krenula da drži još i pre nego su joj meštani, napuštajući Banju, a ne želeći da kolju stoku koja ih je hranila u njihovom siromaštvu, ostavili svoje koze i ovce. Tako smo stekli tri koze i osam ovaca s dva jagnjeta. Dobila je i kravu. Izabrala je najbolju baštu u Banji, kupila ju je u bescenje, i u njoj je gajila salatu, sadila krompir i luk, paradajz, paprike i zelen, i sve u svemu smo bilo obilno i svakovrsno snabdeveni za ishranu. Nikada nismo jeli mnogo, pa je hrane preticalo. Nije s tim poslovima majka započela odmah. Najpre je naumila da odemo. Telefonom je iz pošte, u kojoj više niko nije ni radio, kao što više nije bilo ni milionera, pozvala železničku stanicu i uspela da razgovara s našim fijakeristom, koji je dreždao ispred stanice u očekivanju mušterija. Tako mi je pričala. Nema sumnje da je bio poslednji fijakerista u okrugu, a retko ko ga je i iznajmljivao. Fijakeri su u to vreme već bili prevaziđeni. Fijakerista je prihvatio da sa svojim kljusetom dođe po nas, s tim da mu bude plaćeno više nego kad nas je godinu dana ranije dovezio. Dok smo smeštali svoj prtljag u fijaker koji je sutradan izjutra došao, Đunisa nije bilo nigde na vidiku. Zvali smo ga, ali se on nije odazivao. Krenuli smo a da se nismo ni oprostili s njim. A onda se dogodila čudnovata stvar. Majku je obuzelo staro melanholično raspoloženje. Bila je sumorna i ćutljiva. Ni u šta nije gledala, a ja sam gledao samo u nju, ni ja ne progovarajući ni reč. Vožnja se odužila, a kad je trebalo da smo već u varoši, i kad smo najzad pogledali oko sebe, videli smo da ulazimo u Banju. Ni tada majka ništa nije rekla, samo je oborila glavu, ali zato sam ja usplahireno pitao kočijaša gde se nalazimo. Jedva sam ga razumeo da kaže da smo tamo gde je majka naručila da nas doveze. Zar nismo na stanici, uzviknuo sam. Ne, nego u Banji, promumlao je. Pa zar nismo pošli odavde, nastavio sam da vičem. Jesmo, pa šta, gotovo je prošaputao, nema drugog puta osim ovog. Neka nas vozi na stanicu, tražio sam. Ne danas, konj mu je iscrpljen, lipsaće, a i on je već suviše star da bi donde gde hoću vozio bez okrepljenja, govorio je u bradu. Završio je time da će nas voziti sutra kad svane. Nije se ni pomerio sa sedišta dok sam ja sam istovarao prtljag, jer Đunisa opet nigde nije bilo u blizini, iako sam ga istrajno dozivao. Pomogao sam majci da siđe. Fijakerista kao da je imao oči na leđima, i ne osvrnuvši se put nas, da li smo sišli iz fijakera ili nismo, odmah pucnu bičem. Ni novac nije tražio za prevoz odavde dovde. Fijaker polagano otide, pri čemu nisam mogao da primetim da li je starac uopšte čuo moj povik „do sutra“. Na tren sam se zapitao kuda će fijakerista. Nije pošao na severnu stranu, prema varoši, nego na južnu. Pomislio sam da ima gde da prenoći, jer toliko je praznih kuća, osim onih s nečistim silama, i toliko je praznih štala. Do sutra mi fijaker nije pado na pamet, jer sam morao da se pobrinem oko majke koja je bila klonula. A sutra niko nije došao po nas. Pretražio sam celu Banju. Ni kljusea, ni fijakera, ni kočijaša, naprosto nije bilo. Vrativši se u hotel zatekao sam Đunisa koji je majci pripremao čaj. Nije delovao kao da je svestan da smo odlazili i vratili se. Bio je vedar kao svih dana do tada. Možda je nekako znao da više nikad nećemo moći ni da odemo, da za nas postoji samo jedan put

koji iz Banje vodi – u Banju. Još jedan pokušaj da odemo, bio sam siguran, majku bi ubio. Tako bi me napustila, a to ja ne bih podneo, baš kao što ni ona ne bi podnela da je ja napustim. Dan-dva posle našeg neuspelog pokušaja da odemo majka je, oporavljena, već bila na nogama, nastavljajući punom snagom da pomaže oko hotela i radi sve drugo bez čega nam ne bi bilo života.

Nismo stigli do varoši i železničke stanice, ali je Đunis to mogao. Pošto više nije bilo načina da u Banji prima svoju neveliku platu hotelskog čuvara, svaka tri meseca pešačio je do varoši i tamo preuzimao platu, opskrbljivao se šibicama, duvanom, uljem, sušenim voćem, mastilom i još ponečim u čemu smo oskudevali, a bilo je neophodno. Vraćao se uveče ili u duboku noć s nakrcanim rancem. Iako vitak, bio je veoma žilav i snažan. Čim bi odložio kupljenu robu, i pre nego što bi nešto prezalogajio, hitao je u Tursko kupatilo. I mi smo sa njim. Ako se dobro sećam, već u drugoj godini našeg boravka, raspored našeg kupanja je izmenjen. Ja sam nastavio da idem u muški odeljak. Đunis i majka su odlazili zajedno u ženski odeljak. Meni to nimalo nije smetalo. Naprotiv, kad god sam se kupao sa Đunisom, stideo sam se, a ovako sam mogao da se potpuno prepustim toploj vodi i baškarenju u bazenčiću. Takav raspored u kupatilu potrajaće godinama, sve do zime kad sam napunio trideset godina. Tad je sav posao čuvanja i održavanja hotela, briga o bašti i stoci, ukratko baš sve što smo nas troje delili, palo samo na mene. Te večeri, majka i Đunis nisu izlazili iz ženskog odeljka. Čekao sam ih ispred Turskog kupatila. Nije ih bilo. Onda sam ušao i glasno ih zvao. Čitali su. Potrčao sam u hotel, jer sam pretpostavio da su već tamo otišli bez mene, iako to nikad nisu činili. Nije ih bilo ni u hotelu. Razleteo sam se po celoj Banji, neprestano ih zovući. Onda sam još jedared otišao u kupatilo, ušao u ženski odeljak. Bili su tamo. Goli, zagrljeni i nisu se micali, nisu ni disali. Ipak su otišli bez mene, pomislio sam i zaplakao. Svukao sam se i legao sam pored njih. Zagrlio sam ih oboje. Želeo sam da im se pridružim. Nikako mi nije polazilo za rukom da prestanem da dišem. Pred jutro sam utonuo u san. Spavao sam, mada sam se smrzavao. Ustao sam kad je već prošlo podne. Napolju je vejao sneg. Majka i Đunis su bili hladni i ukočeni. Nisam mogao da ih razdvojim. Duboko sam udahnuo i isključio toplu i hladnu vodu u ženskom odeljku, a njih ostavio u položaju u kojem su bili. Kasnije sam doneo veliki posteljni čaršav i pokrio ih. Još su i danas u ženskom odeljku i meni godi da mislim da su na nekoliko koraka od mene dok se perem u muškom odeljku. Tada grcam što mogu tiše da me ne bi čuli ili razmišljam o svojim snovima. Strasno proučavam snove. Verujem u njih i onda nisam sam.

Čaršav kojim su njih dvoje pokriveni menjam im sa svakim godišnjim dobom. Svaki put, po njima, ispod čaršava, naslažem ovo ili ono mirisno granje, od jasičke, jele, tise, i s livadskim cvetovima lišće nane, potočarke, zdravljaka, zavisno od doba. Sad su oni samo dva kostura koja odišu gorskim dahom, i da slučajno ne znam ko je na kojoj strani ne bih ih razlikovao, ali ja ih očajnički volim. Ponekad mi i govore. Često ih molim da mi dozvole da im se pridružim. Zaustavljam disanje, a oni mi kažu da se ne igram nego da dišem. I ja moram da nastavim sa disanjem.

Kad sam one noći pred jutro zaspao uz majku i Đunisa, sanjao sam, i to je bilo prvi put kad sam sa buđenjem jasno pamtio šta sam sanjao. Nije to bio loš san, nije ono što se naziva košmar. Od tog prvog potanko zapamćenog sna, pamtio sam i sve ostale potom. Svakog se sećam. Neki su se i ponavljali do tančina, a drugi su se ponavljali, ali uvek s nekom

razlikom. Usredsređivao sam se na tu razliku tokom celog idućeg dana. Mislio sam o toj razlici dok bih brisao prašinu u hotelskoj recepciji ili dok bih menjao ili krpio već prilično istrošenu posteljinu po sobama. Od svih snova, prvi mi se najčešće ponavljao. Nепrestano mi se vraćao. U njemu, na potočiću koji se uliva u Rajsku nalazim čudnovati crveni grumen, u stvari kamen, gotovo zaobljen kao belutak, veličine moje šake i težak kao tuč. Nekako znam da bi to moglo biti jaje, oveće kameno jaje. To je jaje koje je snela moja majka. Po njegovom crvenilu posute se tačkice. Žute i sijaju, čas jače, čas slabije, poput malih zlatnih varnica. Jaje je mokro, kao da je tek izišlo iz utrobe, a ja ga brišem dlanovima i prinosim grudima da ga zagrejem. Trčim uz potok, pritiskajući jaje uz grudi, nosim ga na svoje tajno mesto na koje, osim moje, ljudska noga nije kročila. Sve vreme se smejem toliko da mi suze naviru, kvase mi obraze i nausnicu. Skrivam jaje. Pokrivam ga mahovinom. Zatim letim, ali vazduh je tako gust da mi izgleda kao da gnjuram u dubine nekog mlakog i veoma prozirnog jezera. Kad sam sledeći put sanjao ovaj san, sve je bilo isto, osim što na kraju, u tom snu, poveravam majci i Đunisu svoju priču o jajetu. Sve troje se smejemo i ja ih zaklinjem da nikome ne pričaju o tome. Zaklinju se da neće, ionako nemaju kome. Sanjao sam taj san, kao što sam vam već nagovestio, još nekoliko puta. Uvek isti san kao drugi put, ali u tim snevanjima ja skrivam jaje na drugom tajnom mestu. Kad se budim nikad ne znam koje je to tajno mesto, gde da ga nađem. I to nije bila najmanja zagonetka. Kad sam drugi put sanjao san o kojem govorim, otišao sam na svoje znano tajno mesto, naišao na humku nalik gnezdru, razgrnuo mahovinu i pod njom zaista naišao na crveni grumen, za koji sam verovao da mora biti od izvesnog minerala u kojem ima zlata. Pri tome nikako nisam mogao da se setim da li sam u stvarnosti nekad, ko zna kad, naišao na to svoje crveno jaje, a tek znatno kasnije taj događaj sanjao uz majku i Đunisa. Kako god bilo, kameno jaje je bilo na mom tajnom mestu, visoko u brdu. Obilazio sam ga barem jednom nedeljno. Ali, kad sam počeo da sanjam da sam jaje sakrio na drugom tajnom mestu, za koje istinski nisam znao, jajeta više nije bilo tamo gde bi trebalo da bude. Ko ga je uzeo, gde je premešteno, na ta pitanja nisam umeo da odgovorim. Godinama sam pokušavao da smislim gde je to drugo tajno mesto. Trebalo je nedavno da sanjam o nekim drugim stvarima, a među njima iskrusnulo je to traženo tajno mesto. Čim sam se probudio, odjurio sam do Turskog kupatila, podigao čaršav sa majke i Đunisa, sklonio granje i suvo lišće, i ispod jednog od kostura, majčinog, kod karlice, video klupko paučinaste materije. Polagano sam uklanjao kosti, pamteći kako je koja bila stajala da bih mogao da ih sve vratim u prvobitni položaj, pažljivo razmotao klupko i u njemu je bilo moje crveno kameno jaje. Otada sam počeo da mislim da naš svet nije jedini. Ili, ako je jedini, da postoji mnoštvo njegovih senki i da se u svakoj od tih senki odvija život koji se podudara sa životom u našem svetu, mada uz mnoge razlike. U ovom svetu ja vam pišem, u drugom tek se spremam da pišem i brinem se što imam samo još jednu olovku, u trećem sam ja već okončao pisanje, mada nije izvesno da sam napisao isto što i u ovom svetu. Tako je i jaje, u različitim svetovima ili senkama, na različitim tajnim mestima. Pomišljam i da bi naša tajna mesta, za koja znamo i za koja ne znamo, mogla biti mesta gde se svetovi ili senke ukrštaju.

Poslednja stvar. Još jednom o razlogu zašto sve ovo pišem. Razlog je u mojoj strepnji. Strepim zbog Banje.

Ne, nikako mi ne pada na pamet da odem iz nje. Kuda bih išao? Iskustvo s majčinim i mojim pokušajem da odemo odavde nedvosmisleno mi kazuje da mi nema šanse za stvarni odlazak. Ako zanemarim svoju vezanost za majku i Đunisa, kad bih napustio Banju, kako bih se i snašao? Sve što znam, na hiljade korisnih stvari i veština, saznao sam od majke i Đunisa. Verovatno moje poznavanje sveta izvan Banje nije veliko, a svakako nije pouzdano. Ovde sam barem upravo tamo gde želim da budem. Tu su i moji, počivaju u Turskom kupatilu. Uz to, Banja je jedino mesto u kojem umem da opstanem, a ja i ne tražim više od toga. Možda je to nekome malo, ali meni je dovoljno. Možda neko voli borbu za opstanak, ali meni nije stalo do te borbe, koju bih svakako, ovako godinama i godinama sam, izgubio dok trepnem okom. Što se mene tiče, nekoliko zalogaja i ja sam već sit. Tople vode imam napretek. Hotelsko skladište sa odećom i obućom tu je, nedaleko, uredno složeno. Može biti da je to obilje zastarelo. Ne marim za to dokle god mi se nudi i obezbeđuje mi da nisam go i bos. Mogu da kažem da imam svega više nego što mi je nužno. Na raspolaganju mi je pisaći pribor s papirom, istina ubrzo neću više imati ni mastila ni olovaka, niti ičega čime bih pisao, osim nožem po kori drveta. Na raspolaganju mi je i mala hotelska biblioteka, koju sam već dvaput celu pročitao, neke knjige i po više puta. Uostalom, mogu bez knjiga. Neko stablo, hrastovo, smrekino ili omorikino, neka travka, samo vlat, žubor koji osluškujem, čak i smena godišnjih doba, sve je to u stanju da mi zameni ma koju knjigu. A tek snovi, u prošlih dvadesetak godina, snovi u kojima mi vreme ništa ne znači, kao da ne postoji, pa je i tih dvadesetak godina samo iluzija koja, verujem, nastaje i raspada se u snovima; ti snovi puni su zagonetki čije rešavanje me vodi, kao što sam vam već ukratko opisao, u podzemlja gde rade neznane mašine za koje sam sve sigurniji da stvaraju svet, makar samo moj svet, baš poput pumpi koje razlivaju vodu u Turskom kupatilu i o kojima, dabome, prema Đunisovim uputstvima, redovno brinem, rasklapam ih, čistim, podmazujem, i evo, do danas, s njima nemam problema, ili poput turbinske centralice, iznad hotela, na Rajsskoj, čije vitlo sam kadar satima da posmatram, još i sad začuđen vrcavim pretvaranjem vodenog toka u struju. Da, snovi su postali za mene srce života, beskonačno puta složenije i nesavladivije od pumpi i centrala. Sa slučajem crvenog grumena, koji nestaje i pojavljuje se, dokazao sam sebi da su snovi višestruki put koji povezuje paralelne svetove, ali sad više neću o tome, jer ionako za to nikad jasno i konačno saznanje nemam pravih reči, i olovka je sve kraća.

Jasno mi je, međutim, da je moj život, naposletku, postao banja, ova Banja, gluvo mesto, u koje ne svraća čak ni hotelska inspekcija, koju je jednom davno pomenuo Đunis i kojoj sam se ja, ne znam zbog čega, povremeno nadao svih ovih godina. Možda sam se nadao da bi, ako bi došla, njoj mogao da se požalim na opustelu Banju i na ogromnu štetu koja se okrugu, pa i čitavoj zemlji, nanosi zanemarivanjem hotelskog kompleksa i dragocenih izvora lekovite vode. Naposletku sam počeo da mislim da ta inspekcija i ne postoji, da je i ona bila samo tvorevina Đunisove lažne nade nalik mojoj. Pitao sam se da li uopšte postoji i Okružni sud, a čak i ako postoji – nije li predmet hotela davno zatvoren i zaboravljen ili možda naprosto zaturen i opet zaboravljen. Možda je sudski registar izgoreo, možda su se vlasnici odrekli hotela onako kako su to činili vozači kad su im ovde oduzimali vozila koja su sad samo divlji i maltene bezoblični otpad. Nije vredelo da nagađam. Postepeno sam gušio u sebi takva razmatranja i ostajao samo na činjeničnom stanju. Ono je nepobitno.

Ono je suva stvarnost usred koje se nalazim. Gotovo sam pomiren s njom. Ne očajavam. Samo pokušavam, dok starački koračam prema svom mračnom svetu gde me, znam, čekaju mojih dvoje najbližih, da vam saopštim kako stvari ovde stoje. Istina je da ovo mesto postoji samo zato što ja živim u njemu, snevajući svoje zamršene snove, i ne mogu nikad da odem iz njega. Živim u njemu i tu ću i umreti. U Turskom kupatilu. U ženskom odeljku. Iako je Banja pusta, ipak još nije mrtva. Tu sam ja. Vodim računa o banjском hotelu koliko god mi moja snaga to dozvoljava. Hoće li Banja biti mrtva kad ja budem mrtav? Koliko mogu da vidim, to joj je u ovom svetu suđeno. Ni nju ni mene neće imati ko da oplače. Manje marim za sebe. Biću sa majkom i Đunisom. Žao mi je Banje, jer i ona će prestati da diše kad i ja prestanem...